

Jurisprudentie

Jurisprudentieoverzicht

Mr. E.M.A. van Amersfoort*

November 2016

Opheffing testamentaire last ex artikel 4:134 BW
Rb. Midden-Nederland 11 november 2016, ECLI:NL:RBMNE:2016:7719

82

X heeft een stichting opgericht bij uiterste wil. Het doel van de stichting is (a) het financieren van projecten voor personen met een beperking en/of zorginstellingen met een ANBI-status en (b) het beheren en voor zover mogelijk in stand houden van het vermogen om de doelstelling onder a te kunnen realiseren. In een aanvullende brief geeft X aan dat het haar uitdrukkelijke wens is dat haar woonhuis ter beschikking wordt gesteld als (tijdelijke) woonruimte voor stagiairs en/of verplegend personeel van het nabijgelegen verzorgingscentrum. De stichting is benoemd tot executeur en enig erfgenaam onder de last gedurende twintig jaar het gedeelte van de tuin van haar woonhuis waar haar honden zijn begraven intact te laten. Dit betekent dat deze grond niet mag worden bewerkt/bebouwd.

De rechtbank heeft op verzoek van de stichting de last opgeheven ex artikel 4:134 lid 1 sub a van het Burgerlijk Wetboek (BW). Het verzorgingscentrum heeft geen behoefte meer aan (tijdelijke) woonruimte voor stagiairs en/of verplegend personeel en het woonhuis is ook niet – althans niet zonder grote investeringen – geschikt voor zorgopvang. Volgens de rechtbank kan aan de uitdrukkelijke wens van X geen gevolg worden gegeven zonder dat dit aan het onder b weergegeven doel van de stichting afbreuk doet. Het woonhuis moet worden verkocht om te voorkomen dat de vaste lasten en onderhoudskosten het vermogen van de stichting blijven belasten. De

feitelijke onmogelijkheid om aan de uitdrukkelijke wens van X gevolg te geven, is een omstandigheid die volgens de rechtbank van dien aard is, dat de ongewijzigde instandhouding van de last vanuit het oogpunt van de bij deze last betrokken persoonlijke en maatschappelijke belangen ongerechtvaardigd is. Bij de afweging van de belangen van X verkiest de rechtbank het belang van financiering van zorg, dat ook een positief maatschappelijk effect heeft, boven het persoonlijke belang de tuin waar de honden liggen begraven intact te houden. De last leidt ertoe dat de verkoopopbrengst van het woonhuis veel lager ligt. Het is de rechtbank ambtshalve bekend dat de percelen in die laan doorgaans worden verkocht als (zeer gewilde) bouwgrond. Het woonhuis is gedateerd en bij eventuele nieuwbouw of een ingrijpende verbouwing kan de grond niet onaangeroerd blijven. Bovendien is het niet aantrekkelijk dat in een tuin ten minste negen honden liggen begraven. Door de verkoop van het woonhuis (tegen een hogere prijs) wordt het liquide vermogen van de stichting vergroot en nemen de vaste lasten af, waardoor de stichting meer geld beschikbaar kan stellen ten behoeve van het financieren van zorg.

Subsidiar verzoekt de stichting om de last te wijzigen, in die zin dat de honden worden herbegraven op een dierenbegraafplaats. De rechtbank oordeelt dat herbegraving alsnog een verstoring van de laatste rustplaats van de honden meebrengt en leidt tot hoge kosten (ten minste € 10.000). Dit verzoek wordt afgewezen.

* Rubriek verzorgd door Netwerk Notarissen onder verantwoordelijkheid van de hoofdredactie.

Februari 2017

Machtiging tot verwerpen nalatenschap ex artikel 4:193 BW

Hof Arnhem-Leeuwarden 7 februari 2017, ECLI:NL:GHARL:2017:858

X is mede-erfgenaar in een nalatenschap die bestaat uit een woning en wat spaargeld. Y (de jongere zus van X) heeft een levenslang recht van gebruik en bewoning van deze woning. De bewindvoerder verzoekt ex artikel 4:193 BW een machtiging om namens X de nalatenschap te verwerpen, omdat de aanslag erfbelasting hoger is dan het vermogen waarover X beschikt en het niet aannemelijk is dat X tijdens haar leven nog de beschikking krijgt over haar erfdeel, omdat zij 89 jaar oud is en in een vergevorderd stadium van dementie verkeert.

Het hof overweegt dat voor het verlenen van een machtiging om een nalatenschap te verwerpen doorslaggevend is of dit in het belang van X wenselijk is. Volgens het hof is het een reële inschatting dat de erfrechtelijke verkrijging van X slechts ziet op een bloot partieel eigendom dat niet tijdens het leven van X te gelde kan worden gemaakt. Het hof wijst echter het verzoek toch af, omdat de bewindvoerder niet met onderliggende bescheiden als bankafschriften of een belastingaangifte heeft onderbouwd dat het huidige vermogen van X lager is dan de aanslag erfbelasting. Hierdoor kan niet worden beoordeeld of verwerping van de nalatenschap in het belang van X wenselijk is.

Maart 2017

Schadevergoeding bij aansprakelijkheid executeur

Rb. Amsterdam 22 maart 2017, ECLI:NL:RBAMS:2017:2713

In Rb. Amsterdam 27 juli 2016 (ECLI:NL:RBAMS:2016:4704) is geoordeeld dat A als executeur ernstig is tekortgeschoten in haar zorg als executeur en daarmee jegens B c.s. een onrechtmatige daad heeft gepleegd. Het was haar taak om B c.s. te informeren over het bedrag dat als uitkomst van de erfrechtprocedure aan haar was betaald en zij had het deel dat aan B c.s. toekwam niet voor zichzelf mogen houden. A had het onjuiste van haar handelen redelijkerwijs moeten inzien, zodat haar een persoonlijk verwijt kan worden gemaakt. Zij is persoonlijk aansprakelijk voor de schade die B c.s. als gevolg van haar handelwijze lijden.

Thans buigt de rechtbank zich over de vraag of het toekennen van volledige schadevergoeding in de gegeven omstandigheden tot kennelijk onaanvaardbare gevolgen leidt. A beroept zich op de redelijkheid en billijkheid die voor deelgenoten geldt ex artikel 3:166 lid 3 BW. Dit artikel is niet van toepassing, omdat dit geschil niet ziet op de afwikkeling en verdeling van de nalatenschap. Artikel 6:109 BW gaat over de matiging van schadevergoeding uit onrechtmatige daad. Hiervoor geldt een grote mate van terughoudendheid. De rechtbank is van

mening dat gezien de aard van de aansprakelijkheid (schuldaansprakelijkheid en geen risicoaansprakelijkheid) matiging niet voor de hand ligt. A heeft bovendien onvoldoende onderbouwd dat haar draagkracht noopt tot matiging. Ook de tussen A en B c.s. bestaande rechtsverhouding is geen reden tot matiging. Er is weliswaar sprake van een familierechtelijke relatie, maar juist daarom mocht van A worden verwacht dat zij niet onrechtmatig zou handelen.

Vervolgens oordeelt de rechtbank dat het niet-uitgekeerde executeursloon ook niet leidt tot matiging. A heeft onrechtmatig gehandeld en niet aan haar primaire taken als executeur voldaan, zodat het volgens de rechtbank naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar is haar een executeursloon toe te kennen. Alleen de kosten die A heeft gemaakt in de erfrechtprocedure leiden tot een matiging. De erfrechtprocedure heeft tot resultaat gehad dat in die procedure aan B c.s. elk een aanzienlijk bedrag is toegedeeld. De rechtbank acht het onaanvaardbaar dat B c.s. niet bijdragen in de advocaatkosten van deze erfrechtprocedure, wat het geval is bij toekenning van de volledige schadevergoeding. Dat A de afloop van deze procedure heeft verzwegen en onrechtmatig jegens B c.s. heeft gehandeld, is van onvoldoende gewicht om op dit punt anders te oordelen. De kosten van de erfrechtprocedure moeten door A en B c.s. in gelijke mate worden gedragen. Het bedrag dat B c.s. moeten bijdragen aan de kosten van de erfrechtprocedure komt in mindering op de aan hen te betalen schadevergoeding.

April 2017

Volmacht afwikkeling nalatenschap

Hof Den Haag 4 april 2017, ECLI:NL:GHDHA:2017:1809

X is erfgenaar van een nalatenschap die zich in het buitenland bevindt. Omdat X niet in staat was naar dit land af te reizen, heeft zij aan haar oom Y een volmacht gegeven om voor haar 'de erfenis af te handelen'. Y heeft daar ten behoeve van X een bedrag contant opgenomen, omdat hij niet rechtstreeks geld naar Nederland kon overmaken. Dit bedrag is vervolgens via tussenpersonen aan X overgemaakt. Er moest hierbij telkens commissie worden betaald en de transacties zijn buiten het gezichtsveld en de invloedssfeer van Y afgehandeld. X houdt Y aansprakelijk voor het feit dat zij niet dit volledige bedrag heeft ontvangen en vordert een bedrag van € 128.169.

Het hof oordeelt dat het handelen van Y niet moet worden getoetst aan artikel 3:68 BW, omdat Y zichzelf niet als wederpartij van X opwerpt. Het gaat hier om de vraag of Y met inachtneming van de volmacht onrechtmatig jegens X heeft gehandeld. Volgens het hof is dit niet het geval. X heeft ingestemd met de gehanteerde handelwijze. Het feit dat Y wel degelijk op haar naam een bankrekening in dat land had kunnen openen, anders dan X aanvankelijk veronderstelde, maakt dit

niet anders. Dit laat namelijk onverlet dat het geld vervolgens alsnog naar Nederland moest worden overgemaakt. Gesteld noch gebleken is dat Y vanaf de op naam van X te openen rekening wél geld naar Nederland had kunnen overmaken. Het hof gaat voorbij aan de stelling dat X heeft gedwaald. X heeft niet aangegeven in welk opzicht zij heeft gedwaald en hoe de gelden op andere wijze bij haar in Nederland terecht konden komen.

Het hof gaat ook voorbij aan de stelling dat Y geen documenten heeft overgelegd die zijn verhaal ondersteunen. Niet weersproken is dat Y alle transacties samen met de andere erfgenamen heeft verricht en dat voor alle geldopnamen telkens vier handtekeningen (ook van de andere erfgenamen) nodig waren. Ook heeft Y aan X een volmacht verstrekt waarin X is gemachtigd inzage te krijgen in de op naam van Y geopende bankrekening. X is enkele maanden na terugkomst van Y naar dit land afgereisd om met die volmacht het een en ander te kunnen nagaan.

Tot slot oordeelt het hof dat het voor rekening en risico van X komt dat door het inschakelen van tussenpersonen mogelijk minder geld bij haar terecht is gekomen. Onduidelijk is of de tussenpersonen ook daadwerkelijk de volledige bedragen hebben doorbetaald. Y heeft geen zicht meer gehad op dit geld nadat hij dit geld uit handen heeft gegeven aan deze tussenpersonen. X wist dat Y op deze wijze zou handelen en heeft daarmee ingestemd.

Uitleg testament; waardering legaat verhuurde woning

Rb. Midden-Nederland 19 april 2017, ECLI:NL:RBMNE:2017:1874

A en B zijn gehuwd en hebben drie kinderen (X, Y en Z). A overlijdt in 2000. X zet het bedrijf van A voort in een woon-winkelpand, dat hij – na het overlijden van A – huurt van B. Als B in 2016 overlijdt, ontstaat tussen de erfgenamen X, Y en Z een geschil over de afwikkeling van haar nalatenschap. X en Y zijn ieder erfgenaam voor 9/24 deel en Z voor 6/24 deel.

Een van de geschilpunten betreft de waardering van het woon-winkelpand. B heeft het woon-winkelpand aan X gelegateerd tegen inbreng van de waarde, vast te stellen door de erfgenamen in onderling overleg of door een deskundige. De rechtbank overweegt dat het testament van B geen aanwijzing bevat voor de prijs of waardeeringsmaatstaf van het woon-winkelpand. Daarom moet worden gekeken naar de wijze van waardering die voortvloeit uit de wet. Omdat het pand feitelijk is verhuurd, geldt de waarde in verhuurde staat. Het gebruiksrecht van X behoort niet tot de nalatenschap en drukt dus de waarde van het pand bij de verkrijging tegen inbreng van de waarde door X op dezelfde wijze als bij de verkoop aan een derde.

Y stelt dat sprake is van een oneerlijke verdeling als het pand aan X wordt toegedeeld, omdat X nu (veel) meer krijgt dan Y en Z. De rechtbank overweegt dat dit tot op zekere hoogte waar is. Dit volgt uit het feit dat X het bedrijf heeft voortgezet en het huurrecht van het pand heeft verkregen. Maar de rechtbank is van mening dat

onjuiste aannames worden gedaan over de doorwerking van de nalatenschap van A, waarin X, Y en Z ieder erfgenaam voor een gelijk deel zijn. Bij het overlijden van A hebben X, Y en Z ieder een gelijke vordering op B gekregen. Hierdoor is de nalatenschap van B negatief erven X, Y en Z ook de schulden uit deze vorderingen. Een complicatie hierbij zijn de ongelijke erfdeelen, zodat X en Y 9/24 van de schulden erven en Z 6/24 deel. Uit de motivering van B dat zij Z voor een kleiner gedeelte tot erfgenaam heeft benoemd dan X en Y, omdat zij het vermogen financieel het hardste nodig hebben, leidt de rechtbank af dat B de ongelijke verdeling alleen heeft bedoeld voor een positief vermogen. Volgens de rechtbank moet de ongelijke verdeling buiten beschouwing blijven nu er een tekort is en leidt de toedeling van het pand aan X dus niet tot een oneerlijke verdeling.

Redelijke gebruiksvergoeding over periode tussen overlijden en vestigen vruchtgebruik

Rb. Amsterdam 26 april 2017, ECLI:NL:RBAMS:2017:2912

Erflater A heeft X het vruchtgebruik van de woning gelegateerd. A is in 2008 overleden en het vruchtgebruik is pas in 2016 gevestigd. X en de erfgenamen Y c.s. verschillen onder meer van mening over de vraag of X over deze periode een redelijke gebruiksvergoeding moet betalen, omdat X deze periode zonder rechtsgeldige titel gebruik heeft gemaakt van de woning.

De rechtbank overweegt dat het enkele feit dat X zonder geldige rechtstitel heeft gewoond in een woning die aan Y c.s. toebehoort, geen rechtsgrond is voor het betalen van een redelijke gebruiksvergoeding. Er is geen wettelijke bepaling die daartoe verplicht. Bovendien is geen sprake van ongerechtvaardigde verrijking. Volgens het testament gaat het vruchtgebruik in op de dag van het overlijden van A. Hieruit blijkt dat A wilde regelen dat X vanaf zijn overlijden het vruchtgebruik van de woning zou verkrijgen en in die woning zou blijven wonen (art. 4:46 BW).

Mei 2017

Omvang gelegateerde geldsom ter waarde van wettelijk erfdeel

Rb. Gelderland 3 mei 2017, ECLI:NL:RBGEL:2017:2705

A heeft aan zijn kinderen X c.s. een geldsom gelegateerd ter waarde van hun wettelijke erfdeel en hij heeft zijn tweede echtgenote Y benoemd tot enig erfgenaam en executeur. X c.s. en Y verschillen van mening over de omvang van deze legaten en thans vorderen X c.s. onder meer de afgifte van bepaalde bescheiden en informatie over de huurinkomsten en vermogensbelasting van twee woningen in Duitsland.

De rechtbank overweegt dat een legitimaris die geen erfgenaam is, aanspraak heeft op inzage en afschrift van alle bescheiden die nodig zijn voor de berekening van zijn legitieme portie (art. 4:78 BW). X c.s. zijn weliswaar

geen erfgenaam en geen legitimaris, maar zij hebben volgens de rechtbank wel recht op inzage en afschrift van alle bescheiden die nodig zijn om de omvang van het legaat te berekenen, omdat zij voor de berekening van dit bedrag het saldo van de nalatenschap moeten kennen. Y moet in ieder geval een overzicht verstrekken van alle goederen op het moment van het overlijden van A en van alle schulden van de nalatenschap in de zin van artikel 4:7 lid 1 BW (Hof Arnhem-Leeuwarden 31 december 2013, ECLI:NL:GHARL:2013:9942). De vorderingen van X c.s. worden afgewezen. Volgens de rechtbank heeft Y de benodigde bescheiden al verstrekt. Met betrekking tot de huurinkomsten en vermogensbelasting hebben X c.s. geen recht op informatie, omdat deze woningen niet in de nalatenschap van A vallen.

Derogerende werking van de redelijkheid en billijkheid bij begunstiging levensverzekering

Hof Amsterdam 9 mei 2017, ECLI:NL:GHAMS:2017:1751

A overlijdt en heeft zijn ongehuwde partner B benoemd tot enig erfgenaam. In het samenlevingscontract is een verblijvingsbeding opgenomen. De kinderen X c.s. zijn onterfd en hun legitieme portie is pas opeisbaar bij het overlijden van B. A heeft in 1996 en 1999 twee levensverzekeringen afgesloten. Begunstigden van deze verzekeringen zijn (na A zelf) zijn ‘weduwe’ respectievelijk ‘echtgenote’ en vervolgens zijn ‘kinderen’. B en X c.s. zijn in geschil wie thans begunstigden zijn.

De rechtbank oordeelt dat bij het vaststellen van de begunstigden in beginsel wordt gekeken naar de schriftelijke mededeling van A aan de verzekeraar (art. 7:966 lid 1 onder a BW) en dat – buiten deze mededeling – wordt gekeken naar de verklaringen en gedragingen van A ten tijde van de aanwijzing van de begunstigden (HR 21 september 2012, ECLI:NL:HR:2012:BW6728). Latere intenties van A, die volgen uit het samenlevingscontract en zijn testament, zijn niet relevant voor de beoordeling van de vraag wie begunstigde is. Het hof sluit hierbij aan en meent dat dit uit de wet volgt (art. 7:968 BW) en het hiervoor vermelde arrest. De taalkundige uitleg van de begunstiging en de hoedanigheid van de begunstigden staat niet ter discussie. Bovendien kende A ten tijde van de begunstiging B nog niet en had hij X c.s. nog niet onterfd. A kon dus op dat moment niet de bedoeling hebben gehad B verzorgd achter te laten door middel van een begunstiging. Vervolgens overweegt het hof dat de levensverzekering een derdenbeding is en daarmee het aanvaarden van de begunstiging een wilsrecht. Volgens het hof is het naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar dat X c.s. zich op hun wilsrecht (de begunstiging van beide verzekeringen) beroepen. Gelet op de omstandigheden van het geval kan het niet wijzigen van de begunstiging in B worden gezien als een omissie van A. Dat A veel mogelijkheden heeft gehad om de standaardbegunstiging te wijzigen, maakt dit niet anders. Uit het testament en het samenlevingscontract volgt dat A zijn partner B verzorgd wilde achterlaten, maar dit is niet mogelijk zonder de wijziging van de begunstiging omdat

de gezamenlijke woning onder water stond. Het hof oordeelt dat de beide uitkeringen van levensverzekering toekomen aan B.

Vordering tot verdeling nalatenschap voordat vereffening is voltooid

HR 19 mei 2017, ECLI:NL:HR:2017:939

De erfgenamen A en B hebben over en weer vorderingen ingesteld die betrekking hebben op de verdeling van de nalatenschap van X, die beneficiair is aanvaard. Het hof heeft de partijen ambtshalve niet-ontvankelijk verklaard, omdat de vereffening nog niet is voltooid en uit artikel 4:222 BW voortvloeit dat de erfgenamen tijdens de vereffening geen vordering ex artikel 3:185 BW tot (de wijze van) verdeling kunnen indienen.

De Hoge Raad overweegt dat het uitgangspunt is dat de erfgenamen een beneficiair aanvaarde nalatenschap eerst moeten vereffenen voordat zij kunnen overgaan tot de verdeling ervan, zodat wordt gewaarborgd dat de nalatenschapsschuldeisers zo veel mogelijk daadwerkelijk uit de nalatenschap worden voldaan. Op een erfgenaam die de verdeling vordert, rust de plicht feiten en omstandigheden te stellen waaruit volgt dat de schulden van de nalatenschap zijn voldaan. Als niet aan deze stelplicht wordt voldaan, kan de rechter deze erfgenaam bevelen zijn stellingen zodanig toe te lichten dat de rechter kan beoordelen of de vereffening is voltooid (art. 22 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering (Rv)). Is de vereffening niet voltooid of is over de voltooiing onvoldoende uitsluitel verkregen, dan moet de rechter in overleg met de partijen onderzoeken of er mogelijkheden zijn om desondanks op de grondslag van de vordering en het verweer te beslissen op een wijze die ook voldoende rekening houdt met de belangen van de nalatenschapsschuldeisers. Gedacht kan worden aan het aanhouden van de zaak totdat de vereffening is voltooid, een verdeling onder voorwaarden die de positie van de schuldeisers waarborgt, of aan een gedeeltelijke verdeling die de rechten van de nalatenschapsschuldeisers onverlet laat. Voor zover de erfgenamen zelf nalatenschapsschuldeiser zijn, bestaat de mogelijkheid hun aanspraken in de verdeling te betrekken. Volgens de Hoge Raad heeft het hof ten onrechte nagelaten deze mogelijkheden met de partijen te onderzoeken. De Hoge Raad vernietigt het vonnis van het hof en verwijst de zaak door.

Omvang legitieme portie

Rb. Den Haag 24 mei 2017, ECLI:NL:RBDHA:2017:5581

Erflater A heeft twee biologische zonen (X en Y). A heeft X benoemd tot enig erfgenaam en executeur. Y heeft een beroep op zijn legitieme portie gedaan en dit geschil ziet op de omvang van de legitieme portie van Y. Vast staat dat Y een afstammeling van A is en aanspraak heeft op zijn legitieme portie (art. 4:63 BW). De rechtbank oordeelt dat de legitieme portie van Y de helft bedraagt van de legitimaire massa (art. 4:64 jo. art. 4:65 BW), omdat Y de enige afstammeling van A is als bedoeld in artikel 4:10 BW. X is weliswaar de biologi-

sche zoon van A, maar is geboren binnen het huwelijk van B en C. Hieruit volgt dat C ten tijde van de geboorte juridisch vader is geworden. De geboorteakte bevat geen latere vermeldingen over de ontkenning van het vaderschap van C en de vaststelling van het vaderschap van A. Het feit dat X dezelfde geslachtsnaam heeft als A volgt uit het feit dat de geslachtsnaam van X bij koninklijk besluit is gewijzigd (na het trouwen van A en B), en is geen gevolg van het vaststellen van het juridisch ouderschap van A. De rechtbank gaat er dus van uit dat X nog altijd een afstammeling van C is.

Vordering vernietiging pachtvereenkomst tussen erfgenaam en erflaatster

Rb. Rotterdam 24 mei 2017, ECLI:NL:RBROT:2017:4415

Erflaatster A heeft haar vijf kinderen (onder wie X en Y c.s.) tot erfgenaam benoemd. Tot de nalatenschap behoren onder meer twee percelen grond. A en X hebben in 2000 een pachtvereenkomst gesloten over deze percelen. In 2012 heeft A 13/22 aandeel van de percelen aan X geleverd voor € 32.500. Hierbij is bepaald dat het bedrag door onderlinge verrekening is voldaan. Verder heeft A in haar testament het onverdeelde aandeel in de percelen aan X gelegateerd tegen inbreng van de waarde. A is in 2012 overleden. Y c.s. vorderen primair vernietiging van de pachtvereenkomst en de levering van het 13/22 aandeel van de percelen (art. 3:45 BW) en subsidiair een verklaring voor recht dat de pachtvereenkomst en de koopvereenkomst van de percelen worden aangemerkt als verkapte giften aan X en dat X deze giften moet inbrengen in de nalatenschap ex artikel 4:229 BW.

De rechtbank stelt voorop dat de vordering tot vernietiging van de pachtvereenkomst en de levering niet is verjaard op grond van artikel 3:52 jo. artikel 3:45 BW. De verjaringstermijn is pas gaan lopen op het moment dat Y c.s. bekend zijn geworden met de omstandigheden waaronder de te vernietigen rechtshandeling tot stand is gekomen. X heeft onvoldoende gemotiveerd betwist dat Y c.s. pas in 2015 bekend zijn geworden met deze omstandigheden.

Gedurende de looptijd van de pachtvereenkomst (2000-2012) is uitvoering aan deze overeenkomst gegeven en is de pachtvergoeding betaald. De rechtbank acht het niet aannemelijk dat de pachtvereenkomst enkel een schijnhandeling was. Ook hebben A en X volgens de rechtbank met de levering van de percelen geen onverplichte rechtshandeling verricht, die heeft geleid tot benadeling van schuldeisers als bedoeld in artikel 3:45 BW. Aan de levering van de percelen ligt een mondelinge verkoopvereenkomst ten grondslag. De koopsom komt overeen met een taxatie uit 2010. De betaling van deze koopsom wordt verrekend met het aandeel van X in de nalatenschap. Dit volgt ook uit de aangifte erfbelasting, waarin staat opgenomen dat de nalatenschap een vordering van € 32.500 op X heeft. De rechtbank gaat voorbij aan de stelling dat de koopsom te laag is met het oog op een mogelijke bestemmingswijziging van de percelen, omdat (nog) niet is gebleken van een daadwerke-

lijke bestemmingswijziging. De vordering tot vernietiging van de pachtvereenkomst en levering van percelen wordt afgewezen.

Ook de subsidiaire vordering wordt afgewezen. De rechtbank is van mening dat het onvoldoende aannemelijk is dat de waarde van het overgedragen onverdeelde aandeel in de percelen boven de koopsom uitstijgt. Er is dus geen sprake van een 'verkapte gift'. Bovendien is geen sprake van een inbrengverplichting voor zover de waarde wel zou uitstijgen boven de afgesproken koopsom, nu A geen inbrengverplichting bij de gift of het testament heeft voorgeschreven (art. 4:229 lid 1 BW). Dit betekent dat X ter zake van de levering van het onverdeelde aandeel van de percelen in 2012 niets hoeft in te brengen in de nalatenschap. Voor de schuldige gebleven koopsom geldt het bepaalde in artikel 4:228 BW.

Erfgenamen gebonden aan optierecht in huurovereenkomst; daad van zuivere aanvaarding

Hof Arnhem-Leeuwarden 30 mei 2017, ECLI:NL:GHARL:2017:4650

Het echtpaar A c.s. verhuurt vanaf 1972 een winkelpand aan X, dat wordt geëxploiteerd als boekwinkel. X heeft een koopoptie op het winkelpand, uit te oefenen binnen zes maanden na het overlijden van de langstlevende van A c.s. Vanaf 1987 wordt het winkelpand met toestemming van A c.s. onderverhuurd aan Y c.s. en niet meer als boekwinkel geëxploiteerd. X cedeert vervolgens het optierecht aan Y c.s. zonder dit te melden aan A c.s. Als de langstlevende van A c.s. overlijdt, roepen Y c.s. het optierecht in jegens de erfgenamen B c.s. onder vermelding van de cessie. Thans vorderen Y c.s. medewerking van B c.s. tot levering van het winkelpand.

Het hof buigt zich eerst over de vraag of X het optierecht geldig aan Y c.s. heeft gecedeerd. Het hof stelt voorop dat een optierecht kwalificeert als een contractueel verleend wilsrecht van vermogensrechtelijke aard dat in beginsel vatbaar is voor overdracht (art. 3:83 BW). Volgens het hof verzet de aard van dit optierecht zich niet tegen overdracht. De enkele omstandigheid dat het vorderingsrecht is verleend met het oog op de persoon van de gerechtigde X zorgt er nog niet voor dat sprake is van een naar haar aard onoverdraagbare vordering (art. 3:83 lid 1 BW). Dit is pas het geval als de te verrichten prestaties zodanig verband houden met de persoonlijke eigenschappen van X dat de rechten die daaruit voortvloeien niet door Y c.s. kunnen worden uitgeoefend (HR 10 december 2010, ECLI:NL:HR:2010:BO6879). Uit de omstandigheid dat A c.s. hebben ingestemd met het staken van de boekwinkel door X en de onderverhuur aan Y c.s. leidt het hof af dat de hoedanigheid van X niet langer van belang was. Dat X hoofdhuurder is gebleven en de jarenlange persoonlijke band tussen A c.s. en X zijn onvoldoende om een persoonlijk karakter van het optierecht aan te nemen. Uit de overeenkomst kan niet worden afgeleid dat partijen de overdraagbaarheid van de koopoptie hebben uitgesloten of dat de optie is 'uitgewerkt' nu het pand niet meer als boekwinkel wordt geëxploiteerd. De cessie van de koop-

optie is niet nietig ex artikel 3:40 BW omdat dit voor A c.s. is verzwegen. De uitgestelde mededeling is inherent aan het feit dat de koopoptie pas kan worden ingeroepen na het overlijden van A c.s. Bovendien zijn B c.s. niet benadeeld door de cessie, omdat anders X het winkelpand voor het overeengekomen bedrag had kunnen kopen. Tot slot wordt ook de substantiële waarde stijging van het pand sinds 1972 niet aangemerkt als een onvoorziene omstandigheid (art. 6:258 BW). Het gaat niet alleen om de vraag of een omstandigheid voorzienbaar was, maar ook om de vraag of een omstandigheid in de overeenkomst is verdisconteerd. Dit is een kwestie van uitleg. De strekking van het overeengekomen betalingsbeding is dat de koopprijs wordt afbetaald door de huur. A c.s. hebben 42 jaar gegarandeerde (huur)inkomsten ontvangen, zodat niet is in te zien dat sprake is van een ernstige verstoring van de waardeverhouding. Dit betekent dat B c.s. moeten meewerken aan de levering van het winkelpand aan Y c.s.

Vervolgens buigt het hof zich nog over de vraag of B c.s. de nalatenschap door de aanzegging van ontbinding van de huurovereenkomst met X zuiver hebben aanvaard vóór het opmaken van de verklaring van beneficiaire aanvaarding. Bij beneficiaire aanvaarding moet de nalatenschap namelijk worden vereffend, als gevolg waarvan de vordering van Y c.s. wordt opgeschort totdat de vereffening is afgerond (art. 4:223 BW). Het hof oordeelt dat het aanzeggen van ontbinding van de huurovereenkomst een beschikkingshandeling is die leidt tot zuivere aanvaarding (art. 4:192 BW (oud)). Dat de ontbindingsbevoegdheid al voor het overlijden van A c.s. is ontstaan, acht het hof niet relevant, omdat A c.s. van deze bevoegdheid geen gebruik hebben gemaakt. Het gaat dus niet om een voortgezet handelen, maar om een eigenhandig optreden van B c.s.

Juni 2017

Ongedaanmaking verwerping

Rb. Limburg 7 juni 2017, ECLI:NL:RBLIM:2017:5283

X c.s. hebben de nalatenschap van erflater op 19 juni 2014 verworpen, omdat op dat moment een zeer sterk vermoeden bestond dat de nalatenschap negatief was. Echter, door een uitkering van een aan de hypotheek gekoppelde polis blijkt de nalatenschap achteraf toch positief te zijn. X c.s. verzoeken de kantonrechter een machtiging om de nalatenschap alsnog beneficiair te aanvaarden met een *a contrario*-toepassing van artikel 4:194a BW.

Beneficiaire aanvaarding geeft erfgenamen de mogelijkheid om de omvang van de nalatenschap nader vast te stellen, zonder daarbij enig financieel risico te lopen. Artikel 4:194a BW is de enige uitzondering op de hoofdregel dat een eenmaal gedane keuze onherroepelijk is. Deze uitzondering is bedoeld om erfgenamen te beschermen tegen onverwachte schulden, zodat zij niet in financiële problemen komen. De kantonrechter wijst

het verzoek af, omdat het verzoek een wettelijke grondslag mist.

Analoge toepassing artikel 4:16 lid 4 BW bij ouderlijke boedelverdeling

Rb. Midden-Nederland 7 juni 2017, ECLI:NL:RBMNE:2017:2602

A is gehuwd met B en heeft uit een eerder huwelijk kinderen (X c.s.). A is overleden in 2011. Het testament uit 1999 bevat een ouderlijke boedelverdeling. Verder is B benoemd tot executeur. In 2013 hebben B en X c.s. een notariële akte ‘constatering verdeling ouderlijke boedelverdeling’ laten opmaken. Daarin is de huwelijksgoederengemeenschap beschreven en de omvang van de vorderingen van X c.s. vastgesteld. X c.s. vorderen thans veroordeling van B tot de afgifte van een aantal bescheiden om te controleren of de in 2013 vastgestelde omvang van de vorderingen juist is (art. 843a Rv). Zij vermoeden dat B gegevens heeft achtergehouden.

De rechter overweegt dat de akte uit 2013 de ruimte biedt om de vorderingen van X c.s. aan te passen als blijkt dat er goederen of schulden niet in het vermogensoverzicht zijn vermeld. Wat betreft de wél in het overzicht vermelde goederen en schulden geldt dat de akte als een vaststellingsovereenkomst in de zin van artikel 7:900 BW moet worden aangemerkt. De partijen hebben de ‘voorstaande constatering en berekening (...) te zijnen bate of schade aanvaard’. Daaraan doet niet af dat X c.s. bij de notaris hebben aangekaart dat zij de decharge van B niet in de akte wilden opnemen. De notaris heeft dit namelijk niet met B besproken. B mocht erop vertrouwen dat ook X c.s. door het ondertekenen van de akte instemden met de inhoud van de akte inclusief de vaststelling.

De rechtbank is van mening dat uit de ouderlijke boedelverdeling voortvloeit dat B en X c.s. als erfgenamen jegens elkaar verplicht zijn een boedelbeschrijving op te maken van de huwelijksgoederengemeenschap van A en B en de nalatenschap van A, zodat de omvang van de vorderingen van X c.s. kan worden vastgesteld. Artikel 4:16 lid 4 BW – geschreven voor de wettelijke verdeling – is van analoge toepassing. Dit betekent dat B en X c.s. jegens elkaar recht hebben op inzage in en afschrift van alle bescheiden en andere gegevensdragers die zij nodig hebben voor de vaststelling van hun aanspraken.

Verzet vereffenaar tegen griffierechten

Rb. Zeeland-West-Brabant 9 juni 2017, ECLI:NL:RBZWB:2017:3630

X is door de rechter benoemd tot vereffenaar van een nalatenschap. X is € 611 griffierechten opgelegd, nadat de door hem aangeboden uitdelingslijst ter griffie is gelegd. Nu het saldo van de nalatenschap negatief is, dient X een verzoek tot verzet in tegen de beslissing om de griffierechten op te leggen.

De rechter overweegt dat de griffier de griffierechten heeft opgelegd conform artikel 17 van de Wet griffierechten burgerlijke zaken (Wgbz). De Wgbz voorziet niet in een mogelijkheid om griffierechten te vermindere(n) of kwijt te schelden. Dat X als vereffenaar in andere

nalatenschappen niet hetzelfde bedrag heeft moeten voldoen bij het neerleggen van de uitdelingslijst, doet daar niet aan af. Toch is de rechter van mening dat in dit geval de griffierechten ten laste van de Staat moeten worden gebracht. Gelet op de geringe waarde van de baten van de nalatenschap had X kunnen kiezen voor een verzoek om een kosteloze vereffening of de opheffing van de vereffening te bevelen (art. 4:209 BW). Dit verzoek zou hoogstwaarschijnlijk zijn toegewezen. In geval van kosteloze vereffening zouden de griffierechten ten laste van de Staat zijn gekomen en in geval van opheffing zou niet meer dan € 79 aan griffierechten zijn opgelegd. Weliswaar heeft X een dergelijk verzoek niet ingediend – X heeft immers de wettelijke vereffening voortgezet en als afsluiting de uitdelingslijst aangeboden om ter griffie neer te leggen – maar het feit dat de boedel niet of onvoldoende financiële ruimte biedt, is aanleiding om ook in dit geval de griffierechten ten laste van de Staat te brengen.

Verzoek tot vaststellen vordering uit hoofde van ouderlijke boedelverdeling

Rb. Gelderland 15 juni 2017, ECLI:NL:RBGEL:2017:3208

A is gehuwd met B en zij hebben een kind X. A is in 2005 overleden. Het testament uit 2000 bevat een ouderlijke boedelverdeling. De vordering van X op B uit hoofde van een ouderlijke boedelverdeling is inmiddels opeisbaar geworden omdat B is gaan samenwonen. X verzoekt de kantonrechter thans de omvang van zijn vordering op grond van artikel 4:15 lid 1 BW vast te stellen.

De kantonrechter oordeelt dat X niet-ontvankelijk is. Het nieuwe erfrecht is op 1 januari 2003 in werking getreden. Als uitgangspunt geldt onmiddellijke werking ex artikel 68a van het Overgangsrecht Nieuw Burgerlijk Wetboek (ONBW). In artikel 126 ONBW is een uitzondering opgenomen: afdeling 4.3.2 BW over de wettelijke verdeling is uitsluitend van toepassing als A na 2003 is overleden. Artikel 4:15 BW valt echter onder afdeling 4.3.1 BW, zodat dit artikel onmiddellijke werking heeft. Volgens de kantonrechter is artikel 4:15 BW desondanks niet van toepassing, omdat geen sprake is van het vaststellen van een vordering uit hoofde van de wettelijke verdeling, maar van het vaststellen van een vordering op basis van het testament van A. Er is geen aanleiding voor analoge toepassing van artikel 4:15 BW (Hof Amsterdam 6 september 2007; ECLI:NL:GHAMS:2007:BD2297).

Beëindigingsvergoeding op basis van sociaal plan is vatbaar voor vererving

Rb. Oost-Brabant 22 juni 2017, ECLI:NL:RBOBR:2017:3293

De arbeidsovereenkomst van A is per 31 oktober 2014 opgezegd door bedrijf Y, waar hij werkzaam was. De ontslagvergoeding zou op 31 oktober 2014 opeisbaar worden. A is vlak voor het eindigen van zijn arbeidsovereenkomst overleden. Y heeft ondanks sommatie van erfgenaam X de beëindigingsvergoeding niet uitbetaald.

De rechtbank oordeelt dat A recht had op een beëindigingsvergoeding. Dat A voor 31 oktober 2014 is overleden, betekent niet dat de ontslagvergoeding vervalt, omdat deze niet afhankelijk is gesteld van het in leven zijn van A. Deze beëindigingsvergoeding is een voor overgang vatbaar recht als bedoeld in artikel 4:182 lid 1 BW. Uit vaste jurisprudentie volgt dat het recht op een ontbindingsvergoeding – ondanks een mogelijk persoonlijk karakter – voor vererving vatbaar is. Nu X als erfgenaam rechtsopvolger onder algemene titel is, moet Y de beëindigingsvergoeding aan X uitkeren.

**NÚ 2
MAANDEN
GRATIS!**

RECHTSPRAAK UPDATES

GESELECTEERDE EN GERUBRICEERDE JURISPRUDENTIE PER RECHTSGEBIED

Experts uit wetenschap en praktijk selecteren per rechtsgebied de meest relevante uitspraken. Deze uitspraken worden voor u samengevat, gerubriceerd, voorzien van kort commentaar en doorzoekbaar gemaakt op de Updates-portalen. Daarnaast ontvangt u (twee)wekelijks een attendering om continu bij te blijven.

NIEUW

Personenschade

Hoofdredactie

Prof. mr. S.D. Lindenbergh
Mr. drs. I. van der Zalm

€ 19
p/m

Arbeidsrecht

Hoofdredactie

Prof. mr. dr. A.R. Houweling

€ 24
p/m

Erfrecht

Onder leiding van

Prof. mr. dr. B.M.E.M. Schols
Prof. mr. dr. F.W.J.M. Schols
Prof. mr. dr. W. Burgerhart

€ 19
p/m

Gezondheidsrecht

Hoofdredactie

Mr. dr. R.P. Wijne

€ 19
p/m

Insolventierecht

Hoofdredactie

Prof. dr. R.J. de Weijs

€ 19
p/m

Personen- en familierecht

Hoofdredactie

Mr. S.F.M. Wortmann

€ 19
p/m

Omgevingsrecht

Onder redactie van

Bc. M. Biermans-Zuijderduijn, mr. G.A. Keus,
mr. R.H. van Marle, mr. H.P. Nijhoff,
mr. ir. O.W.J.M. Scholte en
Bc. P.A.H.M. Willems

€ 19
p/m

Ondernemingsrecht

Hoofdredactie

Mr. E.C.H.J. Lokin
Mr. C.S. Avendaño Canto

€ 24
p/m

Strafrecht

Hoofdredactie

Mr. J.H.J. Verbaan

€ 24
p/m

Socialezekerheidsrecht

Hoofdredactie

Prof. mr. dr. A.R. Houweling
Mr. drs. I. Lintsen
Mr. C. van Puffelen

€ 19
p/m

Ga naar www.proefabonnement.boomjuridisch.nl en meld u vandaag nog aan voor 2 maanden gratis toegang

Boomjuridisch
opleidingen

- ▶ webinars
- ▶ video's
- ▶ events

Van actualiteiten tot diepgang voor de juridische professional

Ga voor het programma naar
www.boomjuridischopleidingen.nl

Tijdschrift Erfrecht